List 30. Tečaj XXXIII.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. julija 1875.

Obseg: Opomin živinozdravnikom in gospodarjem o ozdravljanji antraksa po novejših skušnjah. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Gospodarska novica. — Beseda o različni pisavi slovenski. — Slovensko slovstvo. — Upor v Ercegovini. — Tirolska in Tirolci. (Konec.) — Policijski komisar. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Opomin živinozdravnikom in gospodarjem o ozdravljanji antraksa po novejših skušnjah.

Črm, kateremu znanstveno imé je „antraks", mi Slovenci pa ga večidel „vrančni prisad" ali „vrančni sajevic" (Milzbrand) imenujemo, je ena najnevarniših bolezin živinskih, za katero je že na milijone živinčet poginilo vsak čas, zlasti pa poleti. Tudi za človeka je antraks grozna bolezen.

Ker je črm pri živini večidel zeló nagla bolezen, ki živino včasih tako hitro umorí kakor da bi bila strela v njo vdarila, so zdravniki tej naglosti pripisovali nezmožnost zdravil. Deloma je to resnica. Al umni zdravniki dandanes zakrivati nočejo tudi tega, da prejšnje čase bistvo te bolezni ni bilo znano. Dobro so sicer vedeli, da ima sedež svoj v krvi, ki postane črna kot oglje (od tod imé „črm" in „antraks") in gosta kot kolomaz (šmir); al kaj naredí tako premembo krví, to jim je bilo neznano do novejših časov.

Po večletnih natančnih preiskavah so Francoski, Švicarski in nemški živinozdravniki našli v krvi neka posebna, le z drobnogledom vidljiva, svetla, okrogla telesica, ki jih bakteríde imenujejo, ki po krvi v ogromnem številu sèm ter tjè plavajo, v ravne vrste se združijo in v ravne palčice se zlépijo (zamažejo). Čeravno so neizmerno drobne te črmove glivice (Spaltpilze), ki ne spadajo niti v vrsto rastlin niti živali, ampak delajo za-se posebno organsko vrsto, imajo vendar grozno pogubivno moč do živinskega življenja zato, ker so tako silno lačne po kislecu (Sauerstoff), da nagloma požró ves kislec krví; kri, oropana kislice, postane polna ogeljne kisline tako, da je po njej vsa ostrupljena, da živino zaduší.

Iz ogeljne kisline izvira tudi kolomazu (šmiru) podobna črna kri, katera, tudi iz žile izpuščena, po dotiki z vnanjim zrakom ne dobí več rdeče barve. Če se več tacih bakterid v vranici, v možganih, na jeziku, v ritniku, na koži itd. nakopiči, nastane tako imenovani možganni črm, kamor spada tudi „pereči ogenj" pri prešičih itd.

To, kar je dozdaj za vzroke veljalo, da naredijo črm, je po teh novih skušnjah še le pripravljanje k tej bolezni, med katerimi v prvi vrsti stojí tisti nezdravi zrak, ki se napravlja v stoječih močvirjih, kjer gnjijó rastlinske stvarí. Če tak škodljiv zrak, „malaria" od zdravnikov imenovan, sopejo ljudje in živina, prav lahko zbolijo.

Dalje učijo novejše skušnje, da je črm veliko bolj nalezljiv, kakor se je dozdaj mislilo, in črmova kužnína se po več mesecev in celó leto in dan drží hleva, kjer je bolna živina bila, orodja itd. Ljudjé, ki od bolne živine do zdrave hodijo, največkrat zanesó to kugo.

Kar se tiče ozdravljanja te bolezni, učijo skušnje enoglasno, da grozno škoduje živini, če se jej puša. Pušanje je dozdaj navadno bilo, če tudi so zdravniki prilike dokaj imeli videti, da je živina vkljub pušanju crkala. Al kjer je enkrat kopito vpenjano, težko se opustí. Sedaj pa, zdravniki, ne pušajte več! — in vi, gospodarji, ne dovolite, da bi se v tej bolezni živini vaši pušalo! Živino, katera je zavoljo spridene krví že tako silno slabotna, polomi popolnoma, če se jej še krví vzame. Če bi môgli pri bolni živini vso kri iz žil izprazniti in namesti okužene zdravo kri v žile vliti, tedaj le bi pomagalo pušanje, — al to ni mogoče.

Zato ne slabímo živine s pušanjem še bolj, ampak skušajmo jej kri zboljšati s takimi vnanjimi in notranjimi zdravili, ki kisleca prinesó v život.

Zato priporočajo po novejših preiskavah izkušeni živinozdravniki, naj se za črmom bolna živina cela zavije v rjuhe, ki so bile v mrzlo vodo pomočene in izžete, in katere, kedar se po večidel hudi vročini živine segrejejo, zopet v mrzlo vodo pomočijo, in ožete se potem zopet ovijejo okoli živine po celem životu. Tako v mrzle rjuhe mora zavita biti živina, ne pa le odéta s takimi rjuhami, ki bi na obeh straneh doli visele; to ne bi koristilo.

Prešiči s perečim ognjem tudi naj se ovijejo v rjuhe, ki so bile pomočene v mrzlo vodo, kateri se je pridjala tretjina navadnega jesiha.

Ti ovitki se ponavljajo, dokler se vročina života ne zmanjša.

Tudi večkratno polivanje celega života z mrzlo vodo je dobro, al po vsacem polivanji se mora živina s slamo do suhega dobro otreti (zribati) in potem odeti.

Mrzle čiste vode naj se živini piti večkrat ponudi, še bolje pa je, da se pitna voda malo okisa z jesihom ali s solno kislino (kaka 2 lota na škaf vode).

Med notranjimi zdravili se najbolj priporoča solitar in pa kafra; zato vzemi solitarja 2 lota,

kafre pa 1 kvintelc (solitar razstopi poprej v nekoliko vode), potem solitar in kafro zmešaj z moko v 4 osvake, in vsake dve uri daj tak osvalek bolni živini, goveji živini, ovcam in kozam ga v vodi raztopljenega vlij noter.

Človek, ki se s tako živino vkvarja, naj skrbno ravná, da se od njene sape ali krví sam ne okuži, pa tudi kuge dalje ne zanese.

Kdor tako ravná, prav ravná, če tudi naj vé, da med najnevarniše bolezni spada antraks.

Novi Kranjski panj
po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Ker mislim, da sem zdaj novi Kranjski panj zadosti obširno popisal, se mi zdi potrebno, da še na to dvoje vprašanje odgovorim:

1. Kakošne prednosti ima novi Krenjski panj v primeri s starim Kranjskim panjem? in

2. al more čebelar z novim Kranjskim panjem tudi vse tiste koristi in dobičke doseči, kateri se sploh Dzierzonovim panjem prilastujejo?

Imenitne so prednosti, katere ima dzierzoniziran Kranjski panj v primeri s starim Kranjskim panjem, in kdor nove Kranjske panjove ima, lahko ž njimi vse tiste dobičke doseže, katere oče Dzierzon svojim lastnim izvirnim panjem pripisuje.

Najimenitniše prednosti novega Kranjskega panja so naslednje:

I.

Novi Kranjski panj ravno tako sam od sebe rojí, če ga čebelar rojiti pustí, kakor stari Kranjski panj; zraven tega pa čebelar, ki nove Kranjske panjove ima, tudi sam, brez posebnih težav in brez tistega zopernega prekajanja, lahko roje dela, in sicer al prve roje, al pa drujce, kakor mu drago. Oboje sorte roji se pa dajo na več načinov delati.

Ako hočeš prvi roj narediti, delaj tako-le:

1. Potegni panj, kateri je že močan zadosti, da mu zamoreš roj vzeti, na večer, kedar se solnce že skrije, al pa zjutraj zgodaj, dokler čebele še ne leté, iz ulnjaka, položi ga pred-se na kako mizo al klop, na vsako stran tega polnega panja postavi en prazen panj, namreč enega na levo, druzega na desno, katerima pa moraš pokrove poprej proč vzeti. — Zdaj odkrij polni panj. Ako zapaziš, da se ti s pokrovom vred, kedar ga vzdigneš, tudi kaki satnik ali romček iz panja vzdigne, zasadí nož med pokrov in ta satnik ali romček, da ga tako od stropa odtrgaš in nazaj v panj potisneš; zakaj dasiravno je med satniki in stropom pol palca praznega prostora, vendar čebele še vse eno satnike sèm ter tjè k stropu nekoliko prilepijo. Ko pokrov na eni strani popolnoma vzdigneš, pometi čebele, katere se ga držé, s kakim peresom al s kako mehko metlico nazaj v polni panj, in položi pokrov na stran. Potem vzemi v roke kak pripraven oster nož, da boš ž njim satove od stranic odrezoval, zakaj navadno čebele satove, če so le na satnike, ne pa v romčeke delani, tudi na stranice prilepijo. — Jaz sem si za to delo poseben nožek omislil, kateri je blizo enega čevlja dolg, na spodnjem konci v podobi srpa malo zakrivljen, in na tej krivini na obeh straněh oster, da lahko sat od stranice odrežem, naj že nož med stranico in satom navzdol potisnem, al pa na kviško vzdignem. *)

Taki zakrivljeni nožički so tudi za vzdigovanje satov prav pripravni, ker včasih človek satnika z roko ne prime prav lahko tako, da bi tudi nobene čebele ne pritisnil, katera bi ga potem gotovo pičila.

Tako začni posamesne satove, druzega za drugem, s čebelami vred, katere na njem visé, iz panja vzdigovati, preglej vsaki sat na obeh straněh prav dobro, da vidiš, če ni morebiti matice na njem. Tiste satove, na katerih matice ne zapaziš, pokladaj s čebelami vred v prazen panj na desno stran, in sicer ravno tako po vrsti, kakor so v starem panju stali. Na ta način boš pred ali pozneje tudi na tisti sat naletel, na katerem boš matico dobil. Ta sat z matico in čebelami vred položi v drugi panj na levo stran. Zdaj nimaš več druzega opraviti, kakor da v panj, v katerem sat z matico imaš, še kacih 5 satov, bodi si iz starega panja, ali pa iz onega, v katerega si satove, na katerih matice nisi dobil, pokladal, s čebelami vred prideneš, in tako imaš prvi roj narejen. Temu narejenemu prvemu roju dodaj še kacih 5 praznih satnikov, kateri, kakor se že samo po sebi razume, vsaj s satovnimi začetki zaznamovani biti morajo, če nimajo povoščenih robčekov, da bo naprej delati mogel, in prenesi ga v kak drug ulnjak, kateri je vsaj pičle pol ure od tvojega oddaljen za kake 14 dni, zakaj ako bi ga koj v domačem ulnjaku na kako drugo mesto prestavil, bi ti preveč čebel nazaj v stari panj všlo, in tako bi narejeni roj preveč opešal, al se pa še popolnoma spridel, posebno ko bi imel veliko zalege, katera bi se lahko prehladila in gnjiti začela. Le ako bi dal narejemu roju prav veliko čebel in nič, al le kaj malega že godne zalege, bi ga znal koj v domačem ulnjaku na drugo mesto prestaviti, ker prav vse čebele ne gredó nazaj v stari panj; vendar je zmiraj bolje in bolj varno, da se narejen roj v drug ulnjak prenese.

Ko si tako plemenjaku prvi roj vzel, položi zopet vse satove, katerih nisi roju dal, nazaj v stari panj, pa tako, da bo eden zraven druzega stal, ne pa tako, da bi, na pr., če si iz srede starega panja kacih 5 ali 6 satov za prvi roj vzel, tamkaj prazen prostor pustil, dodaj tudi staremu panju nekaj praznih satnikov, in potem ga postavi zopet nazaj v ulnjak na tisto mesto, kjer je poprej stal.

Čebele bodo sicer malo časa nekak žalosten glas od sebe dajale, in sèm ter tjè letale, ker so matico zgubile; ker pa mlado zalego še imajo, se bodo kmalu potolažile in bodo brez odloga začele tiste, želodu podobne in pobešene stolpiče delati, v katerih si hočejo nove matice zarediti.

Panj, kateremu se prvi roj vzame, ima navadno čez 14 dni že mlade matice izležene, katere začnejo peti, če je še močan zadosti, in če misli še rojiti. Meni taki panjovi, katerim prve roje vzamem, največkrat 17. dan potem rojijo, ko sem jim stare matice vzel, in mi tako sami od sebe drujce dajo. Primeri se mi pa tudi včasih, da mi nekateri že 15. ali 16. dan drujca dá, nekateri pa tudi še le 18. ali 19. dan, če ga je kako slabo vreme v rojenji zadrževalo.

(Dalje prihodnjič.)

*) Tudi take nožičke si lahko vsaki čebelar pri g. Mihaelu Pakiču v Ljubljani naroči.

Gospodarske novice.

* *Podučevanje o bistvu in zatiranji trtne uši v Klosterneuburgu* se je začelo, kakor so „Novice“ že povedale, 26. dne t. m. in traja do 31. Namen tega poduka je, da se vinorejci popolnoma seznanijo s tem škodljivim mrčesom, ki ga je naš 26. list v jasni podobi pokazal, in se pridobijo na tej poti tudi izvedenci v smislu postave od 3. aprila t. l. (drž. zak. št. 61). Ta poduk razjasnuje: 1) o natori in življenji te uši (6 ur,

učí profesor dr. Rösler); 2) drobnogledne vadbe (6 ur, učí profesor Rathay); 3) kako se po mrčesu sledí in zatira (6 ur, vodja baron Babo).

Znanstvene stvari.

Beseda o različni pisavi slovenski.

Naglo, prenaglo se razvija in spreminja jezik slovenski vzlasti od l. 1848. Oblike letos nove so drugo leto že ostaréle. Da to prenaglo spreminjevanje béga mladino, katera se slovenščine še le učí, to je gotovo; a žali mnogokrat tudi starejše čitatelje.

Vendar z ozirom na to, da celó v mrtvih ali zamrlih jezicih ne vlada enoterost in železna doslednost, da se jezik naš še čisti in olikuje, da smo Slovenci dokaj se že prepirali o oblikah; poprijeli so se mnogi pravila, naj se pustí v pisavi vse, karkoli ni očitno napačno, češ, polagoma se pokaže in utrdi, kar bode dobro in stanovitno.

Razloček je v tem se vé v časnikih in knjigah. Kar se tam lahko dopustí gledé na naglico, v kateri se pišejo in tiskajo, ne more se dopuščati tudi v knjigah. Vendar se je poslednji čas prikazala prevelika razlika in neka brezpravilnost celó v knjigah slovenske „Matice“. To je dalo povod, da je velecenjeni jezikoslovec in Matičin odbornik g. M. Cigale nekoliko bolj marljivo prečital in presodil „Letopis 1873“ in pa „Slovanstvo“ ter s posebno prilogo, v kateri na drobno razkazuje mnogotere napake v prestavi, nepravilnosti v besedi, nedostatke v oblikah itd., poslal je odboru poseben, 27. aprila 1874 na Dunaji spisan nasvet, kateri ves méri na to, naj knjige, ki jih naša Matica daje na svetlo, bodo pisane sploh pravilno po uku slovenskih slovnic; da bode vsak prevod tega še zvesto po izvirniku vravnan, in da se v njih vsi sestavki držé, kolikor je mogoče, enih in istih slovniških oblik. Brez dvombe je neizmerna različnost v pisanji škodljiva in ovirna samemu napredku, in ne bi li smela „Matica“ kakor založnica pridržati si toliko vpliva, da bi svoj pečat ali kov vtiskovala svojim knjigam ter jih zapirala neopravičenim in neosnovanim novotarijam? — Omenjeni Cigaletov nasvet se glasí:

Slavnemu odboru slovenske Matice v blagovoljni prevdarek.

„Neprilično je, ako se časniki neslovniško pišejo in pogrešno tiskajo. Ali časniki enodnevniki beró se ne beró, in prebrane vemo kaka da čaka poslednja služba. Večja pa je neprilika in napaka, če knjige, namenjene, da jih hrani rod za rodom, razodevajo neznanje slovniških pravil in jezikovega duha ali svojstva, ali tudi samo če so meševito po različnih slovnicah pisane. To veljá za vsako knjigo, a koliko še le za knjige, izdajane po zavodu, nalašč za izdajanje knjig osnovanem, kakor je Matica, ali pa sv. Mohorja društvo. Takih zavodov dela naj bi pisateljem po vsi deželi služila za vzgled, za vzor.

Že nedoslednost v rabi slovniških oblik knjigi dela skazo. Le preveč je znano, kolika needinost v pisanji je zavladala pri nas. Prišli so na dan jotovci, katerih se oprijemlje še peščica kakavcev, jegavcev in sploh prekmurskega golča hvaliteljev, in za njihove protinožce smemo čislati nekoliko starokranjcev; vendar menim, da imajo še večino oni, katerim razum ne dá odmikati se dalje od drugih Slovanov vrstnikov, sosebno Hrvatov Srbov, i po slovnici i po slovarji nam najbližjih.

S to mešanico se ponašajo tudi zadnji razdatki naše Matice, ki je prejšnja leta že marsikako res izvrstno knjigo na dan spravila.

Meni, želečemu, da bi po Matici sprejeta pisava bila edina, stalna, vzorita, zdi se to velik nedostatek.

Sapere aude!

Prvi nasvet moj ide na to, da bi Matice slovenske odbor — pomenivši se, ako kaže, z odborom društva sv. Mohorja — trdno odločil se za slovnico, katera bi po vseh njenih knjigah edino gospodovala. Pisateljem bi to bilo sploh znano in kjer bi bilo treba poprave, ne bi znatno podražila ni tiskovne korekture, ako se ž njo združi.

Ako pa človek obžaluje že to šareno ali mešano pisavo, koliko more še le boleti v srce beročega knjige neslovniško in nevkusno spisane. Temu veljá moj drugi nasvèt.

Hanc veniam damus petimusque vicissim.
Više očiju više vidi in Vsi ljudje vse znajo.

Nobeno delo, bodi izvirno, bodi prestavljeno, ne pridi na svetlo izpod založništva slovenske Matice, dokler ni — z ozirom na slovniško pravilnost in slovensko obliko sploh — od kraja do konca sposoben za to človek pregledal ga in ondod, kodar po jasnem uku primerjajoče slovanske slovnice potrebuje popravka, ali popravek pisatelju nasvetoval ali pa po okolnostih sam popravil, kar treba. In kjer gre za prestavo ali prevod, potreba jo je vrh tega pregledati še z druge strani, če se namreč vjemlje z izvirnikom, kajti nikdar ne sme ukaniti se čitateljeva dobra vera, da res bere misli in samo misli izvirnega pisatelja.

Poznamo se — in okolnosti naše so takošne, da ga majka ni rodila junaka, kateremu bi se ne mogel podkrasti pogrešek niti germanizem ali kakoršen že bodi neslovenski -izem. Nihče torej ne more tega zameriti, a če vendar le zameri ter zarad tega sodelovanje odreče, težko bode velika izguba, prej bode puhloglavec.

Priloga svedoči, da bi nekateri izmed zadnjih spisov Matice naše bili jako potrebovali pregleda, kakoršnega jaz predlagam. To se meni pozdeva tako neogibno, da bi prej odpustil, če se ne izdá nikaka knjiga, nego še katera s takimi marogami.

Res se s tem trud znatno pomnoži; ali na to stran ne morem druzega nego ponavljati že pred nekoliko leti sproženi predlog, naj Matica neprestano ima na misli, ne bi li se posrečilo ji, zadobiti človeka klasično izobraženega, rodoljuba značajnega in pridnega, kateri bi našemu zavodu hotel posvetiti moči svoje ter bi — živeč to ob stalno umerjenih dohodkih to ob nagradah za svoj zdaj večji zdaj manji trud — bil za neko razdobje edini stanovitnik sredi vsegdar menjajočih se oséb.

(Konec prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Nauk o desetnih (decimalnih) razlomkih in njih upotrebljevanji pri proračunih z metrično mero in vago in 90 natančnih primerjalnic dosedaj v rabi bivših mér in vag in metrične mere in vage.* Sestavil Jak. Žnidaršič.

Čas se bliža (novo leto 1876), ko bodemo vsled postave od 23. julija leta 1871 morali novo mero in vago rabiti. To pa ne bode tako lako, kakor si tam pa tam kdo misli, a vendar tudi ne tako težko, kakor se marsikdo bojí. Unim in tem treba bo se učiti. Ni tedaj čuda, da v vseh jezicih, ki jih govorijo narodi Avstrijski, izhaja mnogo knjig in knjižic na svetlo, ki učijo novo mero in vago. Pisatelje tacih naukov moremo pa deliti v dve vrsti: eni — in teh je menda največ — prepisujejo, kar so drugi naredili in iz treh knjig stvarijo četrto; manj pa je tacih, ki se sami trudijo in po svojih lastnih studijah stvarijo izvirno knjigo. V poslednjo vrsto moramo staviti dr. Močnikovo izvrstno knjižico, ki je že lani v slovenskem jeziku na svitlo

prišla, in pa nedavno na svitlo dano Žnidaršičevo, katera — kar se tiče obširnosti in natančnosti „primerjalnic“ — vse druge presega. Strmel bode čitatelj, ki pogleda 2. del te knjige, in gleda neizmerni broj številk, katere vsakovrstno staro mero in vago primerjajo z novo, in novo s staro. Kakor bode služil ta praktični del knjige vsacemu, ki bo hotel vedeti, kaj je staro po novem in novo po starem, tako podučen je pa tudi prvi teoretični del, ki učí računati z desetnicami (decimali), kajti to računanje je bistvo nove mere in vage. — Iz vsega tega je razvidno, da je Žnidaršičev „Nauk“ res hvale vreden. Sèm ter tjè bili bi nekatere tehnične izraze želeli drugače, kakor, na priliko, ne „razlomek“ za „bruch“ (ker v tem „bruch-u“ ni nič razlomljeno), ampak primerniši izraz „drobec“, ki je že davno Slovencem pa tudi Rusom navaden izraz; al to so malenkosti, ki ne jemljejo knjigi vrednosti. Knjigo prodajajo Giontini, Kler in Bamberg v Ljubljani, J. Pajk v Mariboru, T. Drexel v Celji, Liegel v Celovci, Fillak v Gorici, Schimpf v Trstu in pa pisatelj sam na Prem u (pošta Št. Peter na Kranjskem). Cena jej je 60 kr.

---

* *Véstnik Videnský, dennik československý*“ — se zove politiški časnik, ki šestkrat na teden na Dunaji izhaja v velikem formatu in za četrt leta stal 3 gold. Rodoljubi, ki so se lotili tega podvzetja in katerimi na čelu stojí grof Jan Horrath pišejo v pozivu na naročbo tega časnika, da so za silno potrebo spoznali, na Dunaji, kjer biva veliko število Čehov, ustanoviti češki časopis, ki brani vero in narodnost československega naroda. Dobro srečo!

Politične stvari.

Upor v Ercegovini.

„Mi smo Jugoslovani“ — tako se čuje danes mnogo naglašati; mnogo se piše o „jugoslavenski celokupnosti“ po časnikih, mnogo se govorí — a nič ne storí! Raja v Ercegovini se je vzdignila zoper krutega Turka; sedaj bi bil čas, jugoslavensko mišljenje in čutenje dejansko pokazati! Ali ne bi pristovalo sedaj Srbom, da pomagajo bratom svojim? Srbi se mnogo širokoustijo v Beligradu in Novem Sadu, a novejši čas obračajo vso svojo jezo le proti Hrvatom; svoje brate pod Turškim jarmom so menda srečno pozabili! — „Hic Rhodus, hic salta!“ bi se moralo sedaj Srbom reči. Če knez Milan ni za druzega, ko da po svoji deželici potuje, in po Evropi, in svojo svetlost razkazuje, naj gré v Pariz nazaj, od koder je prišel! Jugoslovani potrebujejo sedaj knezov, ki so možje, ne pa tacih, ki mislijo, da je njihova edina naloga, sprejemati poklone in počivati na lavorjih svojih pradedov! — In kaj misli Nikica Črnogorski, vedno spoštovani knez? — koga se boji, da si ne upa prijeti za orožje? Vemo, da mu poguma ne manjka; a tega naj ne kaže samo nasproti Turkom; pokaže naj ga tudi nasproti Evropski diplomaciji! Naj se ne bojí diplomacije; ona zna le ovirati, a „fait accompli“ jej imponuje; naj dovršijo Jugoslovani, kar mora biti enkrat dovršeno, in diplomacija bo k vsemu prikimala!

Slovani v Bosni in Ercegovini se morajo rešiti Turškega jarma, naj jih potem vzame v last bodi Peter, bodi Pavel!

Mi Slovenci, Hrvatje in Dalmatinci pa se obrnimo nemudoma do našega presvitlega cesarja, in prosimo ga, naj pomaga sirotici raji, prosimo ga, naj dovoli, nesrečne brate podpirati vsaj z denarjem in orožjem!

Ko je presvitli naš cesar Franc Josip nedavno potoval po Dalmaciji, čuli so oni nesrečni narodi iz najbližje bližine, kako milostljivo je podajal roko najnižemu seljaku; ni tedaj čuda, da so v ustanku svojem Ercegovinci razvili zastavo Avstrijsko in navdušeni pozdravljajo kralja Hrvaškega.

Dosti že so trpeli kristjani Slovani pod barbarstvom Muhamedanskim 400 let, kar Turčin tlači zemlje slovanske! Zadnji čas je, da jim doide rešitev!

Sava in Drava.

Kam tak hitro tečeš,
Ti zelena Sava?
Kam tak hitro dereš,
Ti bobneča Drava?

„Doli na Hrvaško,
Tje do turške meje,
Koder iz Balkana
Hladna sapa veje.“

„Vzdignil se je hud vihár,
Grozne vojske strašni žar!
Turško žejo grem gasit,
Turško kri jaz pojdem pit!“

Pod Siskom.

Pod Siskom se piše
Prelepa mi pesem,
S krvavo pa tinto,
Z jeklenim peresom.

Hrvatje, Slovenci
Tam skupaj so zbrani,
In sučejo meče
Nad Turkov glavámi.

Ko tresel bi hruške
Jeseni z drevesa,
Tak padale turške
So glave s telesa.

Ko peta zabliska
Se mohamedanska,
Veselja zavriska
Vsa zemlja slovanska!

Ozir po svetu.

Tirolsko in Tirolci.

(Konec.)

Da preidem na družbinsko življenje, povem najprvo, da je žena možu popolnoma ravnopravna, kakor pri Nemcih sploh. Pri slovanskih narodih je mož nad ženo nekaj vzvišen, zato se vidijo Slovanu nemški možje kot sami „pantofeljni“. Meni vsaj se je tako videlo; ženske pa postopajo tako moško, samosvestno in neustrašeno, da so se mi zdele same „Amazone“, in mislil sem si včasih, „ko bi te jaz v pest dobil, jaz bi ti že pokazal, kdo je gospodar“. Pa najbrže bi nič ne opravil, kajti te ženske so preveč prepričane svoje enakopravnosti, in jo znajo braniti bolj trdno, nego Slovenci svoj paragraf 19., ki tudi o enakopravnosti govori.

Čeravno nisem slišal nikoli o zakonskih prepirih, vendar bi se mi to družbinsko življenje ne dopadlo, kajti mož je le za to, da denar služi, žena pa si prisvoji kmalu gospodarstvo čez vso hišo, in po svoji glavi samovlastno gospodari. Jaz mislim, da je lepše, če je žena svojemu možu v glavnih stvaréh pokorna, saj že sveto pismo tako ukazuje; in da vse bolje gre, če vlada ena glava, nego dve. Nemci nas zovejo barbare, ker ne delimo vladarstva s svojimi ženami, in morda jim bodo tudi nekatere Slovanke pritrjevale; pa jaz zamorem naše Slovenke zagotoviti, da so desetkrat bolj ljube, nježne in prikupljive, nego Nemke.

Ako si mislim ideal žene, si ga ne morem drugače misliti, nego če mislim nazaj na naše Slovenke. Kajti ta možatost, samosvest in gospodoželjnost, ki se pri Nemkah v obče najde, je zoperna in za žensko nespo-

dobna; naše Slovenke pa so krotke, ljubeznjive, in vidijo v svojem možu svojega branitelja, one so ženskam podobne, in Slovan zamore le tako žensko ljubiti in spoštovati. Slovanske žene naj bodo toraj hvaležne, da Slovan breme vladarstva in odgovornosti na svoje rame vzame, in svojo ženo pusti — ženo ostati.

Kakor mož in žena, tako so na Tirolskem tudi vsi otroci enakopravni. Po očetovi smrti razdrobijo otroci posestvo na drobne kose, tako da nobeden nič nima, in da so vsi berači. Po slovenskih gorah, vsaj na Koroškem, je navada, da prepusti oče gospodarstvo najstarišemu ali najsposobnejšemu sinu, drugi otroci dobijo nekaj v denarjih, imajo pa pravico, če zbolijo, priti k bratu na dom, da jih redi. Tako ostanejo posestva cela, in kmet vsaj nekaj premore. Tudi na Tirolskem je v nekaterih krajih tako, posebno na vzhodnem koncu, o katerem nekateri trdijo, da je bil nekdaj slovensk. Na zapadnem Tirolskem pa raztrgajo otroci vse posestvo; ta vzame to njivo, drugi ono itd., vsak se skuša oženiti, če le količkaj premore, in tako nastane iz ene kmetije kmalu cela vas — beračev. Nečem nikomur svojega mnenja vsiliti, pa meni se bolje zdi, če ima vsaj eden nekaj, kakor če nima nobeden nič. Ko bi mi imeli tudi po Dolenskem in Štajarskem tiste premožne, ponosne kmete, kakor se nahajajo po Gorenskem in Koroškem, mislim, da bi bolj trdno stali!

V družbi so Tirolci mirni, tudi med mladimi fanti nikoli nisem videl tepežev ali prepirov. Pa veselemu Slovencu je med Tirolci dolg čas, kajti mrzli in dolgočasni sedijo okoli mize, kakor štori, nobenega življenja ni v njih. Slišal sem večkrat poprej o lepem petji Tirolcev; pa tudi to se je čisto pozgubilo. Skoraj celo leto nisem slišal petja; in če so peli, ni bilo nič posebnega soglasja. Samo enega starega moža sem videl, ki je izvrstno znal peti ali „jodlati“. Čeravno že več ko 60 let star, je imel vendar tako čist glas, kakor dvajsetleten mladeneč. Ta je še Tirolec stare korenine. Tudi sem videl mladenča z dva in sedemdesetimi leti; bil je rdeč in vesel, imel je vse zobe, in še vse črne lase, lice tudi ni kazalo posebne starosti; dal sem mu kakih štirdeset let, in sem izvedel od njega in drugih, da je dva in sedemdeset; temu sem rad verjel, da nikoli ni imel z nobeno žensko nič opraviti; „oženiti se nisem mogel, ker sem bil prereven“ je pravil, „drugače bi bilo pa nepošteno in pregrešno.“ Iz teh dveh eksemplarov sodim, da so bili Tirolci za časa Andreja Hoferja zares nravni; zdaj pa niso več tako.

Največe veselje Tirolcev je lov in pa streljanje na desko. Zverine je zmirom še dovolj, čeravno je skoraj vsak moški lovec. Srne so, se vé da, precej iztrebili, divjih kóz pa je še zmirom dosti. Skalnate gore in težko pristopni vrhovi se raztegujejo po tako širokem prostoru, da živali vedno še najdejo zavetja. Postrelí se jih toliko, da je jeseni mesó od divjih kóz boljši kup, ko goveje mesó. Tudi nad divje peteline, velike in male (Auerhahn und Spielhahn) hodijo lovci radi.

V desko streljajo za dobitke. Vsak nekaj vplača, za ta denar se kupijo cekini, tolarji in sreberni goldinarji, in najboljši strelci potegnejo te dobitke. Kdor ni dober strelec, ga streljanje mnogo stane, ker mora le vplačevati, ne potegne pa nič. Napravljajo ta streljanja zaporedoma vas za vasjo; pri vsakem streljanji sme vstopiti vsak Tirolec, če prav ni iz te vasi, ako le vplača, kolikor je. Izvrstni strelci hodijo tako iz kraja v kraj, in se vdeležujejo streljanj, ter se z dobitki preživijo. Radi takih se vé da nikjer ne vidijo, ker domačinom denar odnašajo, pa ker je že tako vpeljano, ne reče nobeden nič glasno. Meni se ta zabava lepša zdi, nego pijančevanje, razsajanje in pretepanje naših slovenskih fantov.

Na Slovenskem je navada, da fantje svoja dekleta v krčmo vodijo. Tukaj bi bilo kaj tacega pa nespodobno. Sploh se ljubezen neporočenih nikjer v javnosti ne sme prikazati. Le enkrat sem videl na kmečkem plesu, da je fant imel svoje dekle pri sebi; držal se je je pa tako trdo, da niti on z nobeno drugo ni plesal, niti ona ni smela z drugim plesati, ko z njim. Na Slovenskem bi se takemu vsi smejali.

Noša Tirolcev je v raznih dolinah različna, da ni skupnega, občnega pravila. Po zunajnosti so moški krepke, čvrste postave, bolj majhni, nasajeni. Ženske niso tako lepe, kakor na Slovenskem, tudi imajo preveč moškega na sebi, da bi bile ljubeznjive. Žene na Tirolskem so zeló rodovitne: po deset in več otrok ni nič nenavadnega, toda otroci pomrjejo večinoma že v mladosti.

Prijetno je v Tirolih le za Tirolca. Slovenec se strašno dolgočasi; on zdihuje po svojih prijetnih vinskih gričih, po pisanem polji, po bistrih domačih rekah; najbolj pa po veselih družbah slovenskih, po srčnih prijateljih, po sladkem slovenskem petji, po dolenskem vinu in po prijaznih Slovenkah.

Velikanske Tirolske gore in med njimi ozke doline, v katerih je človek zaprt, kakor v ječi, divje, vedno motne reke, se Slovencu ne dopadajo. Tirolci niso veseli, ne odkriti, ne prisrčni; redko petje Tirolsko ni vstvarjeno po slovenskem čutenji, ga ne more navdušiti in razvedriti; vino je popačeno in drago, dekleta neprijazne.

Dragina je velika: navadno kosilo brez vina, ki se dobi v Ljubljani za 25 kr., stane v Tirolski vasi 40 krajc. Goveje meso je zeló drago; moka, žito, vino, vse je draže, ko pri nas. Drva so na vasi bolj draga ko v Ljubljani.

Povsod je dobro, domá je najboljši! H.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

IV.

Policijski komisar.

Po lastni prošnji sem bil premeščen v mesto T., kjer sem bil še le kakih 14 dni. Skoro z mano vred je bil imenovan eden mojih sošolcev za policijskega komisarja v istem mestu, pa je prišel nekoliko za mano tje. Bil je, dasiravno še mlad, vendar-le znan zavoljo svoje bistroumnosti in prekanjenosti; vsled teh lastnosti se mu je bilo posrečilo, že marsikateremu hudodelniku na sled priti in ga zasačiti, katerega nihče drug ni mogel zaslediti. Še le pred kratkem je bil prijel nekega glasovitega tatú, ki je dolgo časa vsem sodnijam osle kazal. To zadnje delo je bilo najbrže vzrok, da je postal policijsk komisar v T., kjer se je marsikdaj kaj zgodilo, ne da bi bili prišli hudodelniki pravici v pest. Meni je bilo zeló všeč, da je bil sem poslan, nekaj, ker sem mu zavoljo njegove marljivosti in bistroumnosti privoščil to za njegova leta visoko službo, več pa še zavoljo tega, ker mi je bil z njegovo osebo dan vrl pomočnik na stran, ako bi ga potreboval.

Moj prednik je bil še dosti delaven mož, kajti ko sem nastopil svojo službo, je bil kup zaostalih aktov v primeri s silnimi opravki, katere je imel, zeló majhen. Jaz sem ga toraj kmalu pregledal in jel nadaljevati njegove preiskave. Ravno sedim zamišljen v nek zapisnik prič, kar prinese sluga telegram do sodnije. Hitro ga

odprem in berem. Bil je od sodnije na D. in glasil se blizo tako-le:

„Rihard Kravs, računski vodja pri trgovcu M. na D., je sumljiv, da je okradel svojega gospodarja in z vkradenim denarjem zginil. Najbrže se je obrnil proti mestu T. Če se zasači, naj se pošlje sem.“

Telegramu je bil pridjan popis njegove osebe. Jaz storim, kar se v takih slučajih more storiti, in pošljem telegram svojemu prijatelju komisarju, do katerega bi bil moral prav za prav adresiran biti. Ta razpošlje vse svoje podložne organe ogledovat po mestu, dva pa sta bila postavljena na kolodvor, da bi ga prijela, če bi s kakim vlakom prišel.

Drugo jutro sedim zopet v pisarnici. Da bi bili kje po telegramu popisanega tujca prijeli, o tem ni bilo nič še slišati, moj prijatelj komisar, s katerem sem bil v kavarni zajutrkoval, je bil te misli, da se je begun drugam obrnil ali vsaj se memo našega mesta naprej peljal, če je že hotel do morja priti; če bi pa utegnil še le priti, ne bo ušel. Ko sem mu bil jaz opomnil, da telegram gre hitreje od železnice, je rekel: „Na to se ni ozirati. Telegram je bil oddan, ko se je zapazilo, da ga več ni ali marveč, ko se je to policiji naznanilo. Zarad tega je morda že Bog vé kje, ker je gotovo za to skrbel, da se hudedelstvo njegovo in beg par dni ne zvé.“

Da so besede mojega prijatelja resnične, to sem vedel tudi že iz lastne skušnje, kajti policija in sodnija imate preveč potov, predno vse natanko izveste. Zato sem se zopet zamaknil v zapisnik, pri katerem sem bil prejšnji dan ostal.

Kmalu na to pa vstopi trgovec M. bledega obraza in me prosi, da bi smel z mano spregovoriti besedo ne kot s sodnikom ali uradno osebo, marveč kot z juristom, ki pozná vse postave.

„Če vam morem kaj pojasniti,“ rečem jaz in mu mignem, da se vsede, „z veseljem bom to storil. Le govorite, prosim.“

„Jaz sem nalašč povdarjal“, prične trgovec, ko je sedel, z nekoliko tresečim se glasom, „da bi vas prosil pojasnila, ne da bi zlorabili moje zaupanje, ker ne želim, da bi bila moja izpovedba predmet sodnijski preiskavi, dasiravno me je ta reč hudo zadela. Če bi mi ne hoteli obljubiti, da obdržite, kar bi vam povedal, za-se, potem rajše molčim in bom čakal, kar pride.“

Jaz moža nekoliko pomirim, vendar pa povdarjam, da, če gre za kako hudodelstvo, bi ne mogel stvari za-se obdržati, ker mi prisega in dolžnost nasprotno velevate.

Trgovec se na to malo premišljuje, petem pa zopet prične:

„Se vé da, vi ste c. kr. sodnijski uradnik, tedaj nikdar privatna oseba, kakor smo mi drugi.“

„O pač, v kavarni ali gostilni smo tudi mi privatne osebe in nikakor ne mislite, da vse porabimo za sodnijske preiskave, kar tam zvemo.“

„Dobro! Reciva toraj, da sva v gostilni in da vam jaz pripovedujem nekaj, kar sem nekje bral, ki mi pa ni po vsem jasno, toraj bi vas prašal, kaj bi bilo po vaših jurističnih mislih storiti meni, če bi prišel v tak slučaj, o kakoršnem se bere v — — nekem časopisu.“

„Zanesite se na to, da bi vam jaz reč pojasnil, kolikor bi bilo v moji duševni moči.“

„Hvala! Tedaj prosim, da bi me par minut poslušali. Mislite si očeta precej bogatega, ki ima sina, katerega je dal izučiti v vseh trgovcu potrebnih vedih, potem pa, da bi se trgovstva tudi praktično navadil, dal mu v svoji trgovini službo blagajnika ter mu odmeril dosti lepo plačo za ta posel. Vkljub visoke plače pa je sin porabil več, kakor zaslužil, ker se je navadil nerodnega življenja, igranja itd. Denar za vse to je jemal iz očetove blagajnice in na skrivnem prodajal kosove iz očetove tržnice. Oče je to sicer zapazil in ga večkrat hudo prijel; tudi je gledal na to, da bi sinu ne bilo prilike do takega ravnanja; pa sin, to zapazivši, jel je delati dolgove, ker je sinu bogatega trgovca vse rado posojevalo in upalo.“ (Dal. prih.)

Naši dopisi.

Spod Snežnika na Notranjskem 21. julija. —.— Pretekli teden je po naših krajih popotoval za povzdigo mlekarstva v domači deželi ves vneti g. župnik Mesar. Prva skrb mu je bila, se prepričati o stanu tukajšnjega sirarstva, in ko je to nekoliko pri ovčjerejcu Ovčanu v Trnovem izpraševaje in zraven podučevaje storil, se je nepomudno še koj tisti dan podal v Gozd pod Snežnikom in sicer k stanariji imenovani „pri mrzli za Vilharjevem vrhom“, da vidi vse planšarstvo in opazuje za čas sirjenja dotično ravnanje ondotnega stanarja. Močno je veselilo gosp. Mesarja, ko mu je bilo pred odhodom v Gozd od Zagorskega gosp. župnika zagotovljeno, da hoče skrbeti, da se bo drugi večer zastran poduka o umnišem sirarstvu več poslušalcev zbralo v čitalnici pri gosp. Domicelj-u, kar se je tudi vresničilo in zvečer po opravljenem poljskem delu zbralo mnogo ovčjerejcev iz okolice in tudi druzih častitih poslušalcev. *) — V svojem po tukajšnjih okoliščinah prav dobro vmerjenem govoru je gosp. Mesar zastran planinskega gospodarstva posebno obžaloval pomanjkanje hlevov za ovce v mrzlih nočéh in slabem vremenu ter neskrbnost za umno porabo gnoja in trebljenje planine. Te nepristojnosti je prav resnično pred vsem pripisoval žalostnim tukajšnjim razmeram, ker ovčjerejci vselej le za eno samo leto gotove kosove paše (letos tukaj, drugo leto tukaj, ali pa nikjer) v Snežniškem gozdu v najem dobé, in tako ni za nje spodbude zboljševati paše in postavljati hlevov, pač pa bi lahko vsaki najemnik za sirarstvo potrebnega orodja več več in boljšega si napravil, ker ga prinese in spet lahko odnese. Z vednim ozirom na mnogotere tukajšnje pomanjkljivosti pri prostorijah, orodji in izdelovanji sira je bolje umniše sirarstvo priporočal ter prav umevno in prepričavno lastnosti mleka ter vse delo pri sirjenji in njega vzroke v kotlu in naprej, da pride sir iz primerne tiskalnice na čedno palico za solenje, kjer spet potrebuje prav skrbnega daljnega ravnanja, da se dobro obnese. Korist in vredbo sirarskih družeb je prav jasno razlagal in dokazal ter priporočal, naj bi tako družbo v Zagorji že kar v vasi, kjer precej živine imajo, pravilno ustanovili; sploh v vsem govoru je kazal govornik, da je mojster v tej stroki kmetijstva ter še mnogo domačiji naši koristiti zamore. Bog daj, da bi

*) Tudi sicer smo zvedeli iz več krajev, da je naš gosp. Mesar na svojem popotovanji, kakor je prilika nanesla, tudi posamezne ovčjerejce skrbno podučeval in šel v dotični razgovor celó v Jablanico k znanemu pridelovalcu obilega sira g. Fischer-ju, pa tudi obiskal na Ravnem grof Hohenwartovo mlekarijo, kjer je našel ondotnega oskrbnika gosp. Stuhli-a jako vnetega za boljše sirarstvo. Nadjamo se, da bo gosp. župnik sam kaj več poročal o svojem popotovanji, ker stvar je za našo deželo velike važnosti, da to, kar ona ima, obrne na veči dobiček kakor dosihmal, ko so domačini naši delali in ravnali, kakor so sami znali brez znanosti, kako z veliko večim dobičkom ravnajo v druzih deželah. Rodoljubni naš g. Mesar zdaj po takem še le ledíno orje; če pa njegovi nauki padejo na rodovitna tla, prerodila se bode ledína v veselo plodno polje. Vred.

njegovi mnogohvaljeni poduk tudi tukaj na podnožji Snežnika prav obilen sad obrodil.

Iz Kranjske gore 20. julija.*) — Nekdo od tukaj je v „Laibacherico“ poročal v 158. listu, da so se cerkvene slovesnosti po ranjkem cesarju Ferdinandu tudi v Kranjski gori vsi c. k. uradniki, žandarji in druge osebe više vrste vdeležili, samo — župan Robič ne. Soditi bi se smelo iz teh besedí, da tukajšnji župan mora neizrečeno slab kristijan biti, če ne, bi bilo resnično to, da je on dopisniku „Laibacherčnemu“ oseben sovražnik, ki je sedaj priliko vlovil, svoj žolč razliti nad županom in si tako svoj srd ohladiti. — Da pa svet izvé, kako stvar stojí, naj to reč pojasnim, kakor je bila. Naši občini se je posrečilo, pri zadnji volitvi v občinski odbor po hudi borbi z narodnimi nasprotniki vendar-le enkrat dobiti na čelo možá, ki ima vse potrebne lastnosti za to mesto: on je namreč dober kristijan, zvest državljan in pošten narodnjak, kakor je vsa častita rodovina Robičev. Ker toraj naš župan ne trobí v rog tukajšnjih po Bismarku osmojenih nemčurjev, jim je hud trn v peti ter bi ga zato radi v žlici vode potopili, ko bi môgli, toda reveži ne opravijo nič. Župan Robič na dan slovesnih zadušnic po cesarju Ferdinandu Milemu res ni v cerkvi bil, kajti moral je ravno ta dan, ker nima mastne službe in si v potu svojega obraza sebi in svoji družini vsakdanji kruh služi, iti po nekem posebno važnem in neodložljivem poslu. Vsakdo pa vé, da je on leto in dan večkrat v cerkvi, kakor je „Laibacherčni“ dopisnik bil vse žive dni, in da je dobra misel in želja župana vdeležiti se omenjene slovesnosti gotovo ranjemu cesarju več koristila, kakor ko bi grdi, s svojimi dopisi v „Laibacherico“ si zaslug za „zlati križec“ nabirajoči ovaduh s hlinjeno pobožnostjo vedno v cerkvi sedel, roke navskriž držal ter ljudí štel, kateri doidejo k maši, kateri pa ne. Kaj pa je cerkev „kulturkämpferjem“, no, to že vrabci po strehah čvrčé!

Iz Ljubljane. — Pretekli teden je veljal poklonom in pozdravom duhovnov, ces. uradnikov, mestnega odbora, deželnega odbora itd. novemu gospodu knezoškofu dr. Pogačarju, kakor je to navadno, kedar svetne ali duhovne deželne oblastnije načelnik nastopi službo svojo. — Danes se je gosp. knezoškof zopet podal na Dunaj, da prisego storí cesarju; ali bode zadnje dni prihodnjega meseca slovesna vmestitev v Gorici ali Ljubljani, to še ni gotovo.

Brž pa, ko je „Wien. Zeitg.“ prinesla imenovanje novega škofa, začeli so vsi pisuni, ki jih imajo „liberalni“ Dunajski in Graški časniki: „stara“ in „nova Presse“, „Tagespresse“, stari in novi „Fremdenblatt“, „Morgenpost“, „Tagespost“ in drugi v Ljubljani v svoji službi, pisariti o novem Ljubljanskem škofu, njihova svojat Ljubljanskih časnikov pa: „Tagblatt“, „Laibacherica“ in „Slovenski Narod“ so jim pritrkovali, vsi iz enega roga trobeči, le z majhnimi varijacijami. Gospod dr. Pogačar je tako bistrega uma in gotovo tako dobro pozná časnikarstvo zadnjih 5 let, da vé, da vsem tem pisarjem je za škofa ali, po jeziku „Narodovcev“ rečeno, za „višega popa“ tako malo mar kakor za lanski sneg, in da za njihovimi vvodnimi članki ne tičí druzega, kakor — sebičnost strankarska in pa kruhoborstvo. Jedro vseh njihovih bolečin, vseh njihovih predpisov, kakošen naj bode novi škof in kaj naj počne, da z „železno šibo krotí duhovščino našo“, ki noče brez vere ustavoverska in liberalna biti, pa tudi ne podpirati pruskega „kulturkampfa“, je le ozir na prihodnje volitve v deželni zbor Kranjski, v katerem bi radi videli večino drugačno od sedanje: večino liberalcev nemčurskih in mladoslovenskih. To in nič druzega pomeni „mir“ teh listov, ki ga „arm in arm“ priporočajo in zapovedujejo novemu škofu! „Bodi ces. kralj. škof!“ kričijo eni; „zapoveduj duhovščini kakor oficir zapoveduje gmajnarju!“ mu ukazujejo drugi, potem je zborova večina staroslovenska, za katero stojí duhovščina Kranjska, vničena in — Bosna bo mirna! „Kakošne uméne imajo ta revšeta o razmeri med katoliškim škofom in duhovščino?“ — vpraša „Danica“ po pravici. In oni časnik „na akcijah“, ki kaže dr. Pogačarju Shylokov „šajn“, češ, da je „interpelacija“ Razlagova ga posadila na prestol škofijski, pridušuje novega škofa, naj le „odločno“ postopa zoper „intrigante“, kajti „oni bodo sedaj najbolj hrbtišča krivili in se plazili, ker njim imponira le „fait accompli“! Bodi mirno, revše! Možje, ki se ne sučejo kakor petelini na strehi po vsacem vetru, bodo trdno in nepremakljivo stali za svoje prepričanje, za pravo in resnico, naj bode škof Peter ali Pavel, ker dobro vedó, da njih program je program večine naroda Kranjskega in še več — vseh narodov Avstrijskih, in to je tisti program, ki ga je 11. januarija 1867 podpisal tudi prečastiti sedanji škof Ljubljanski dr. Pogačar, takrat stolni dekan Ljubljanski.

— (*Iz seje deželnega odbora 23. in 24. julija.*) Predlogu krajnega šolskega sveta na Vrhniki, da se nadučiteljska služba na ljudski šoli na Vrhniki podeli sedanjemu nadučitelju v Trebnem Vincenciju Levsteku, je deželni odbor pritrdil. — Poročilo vodstva deželne gozdarske šole v Šneperku, da bode 28. avgusta konečna preskušnja z dijaki te šole, vzelo se je na znanje. — Za cestarja na Krško-Grosupeljski cesti je deželni odbor v službo vzel Boštjana Šemeta iz Gmajne pri Krki in Matija Berlana iz Plešivice. — Okrajna glavarstva se naprosijo, da skrbé za to, da se po deželi sifilitični bolniki ne puščajo doma, ampak da se pošljejo prec v bolnišnico. — 24. dne t. m. je deželni odbor skupno se poklonil novemu gospodu knezoškofu dr. Pogačarju, ki je rekel, da bode prišel v dež. zbor.

— (*Štiri časniške pravde*) bodo pri prihodnji sesiji pred porotniki. Toženi so listi: „Slovenec“ po poštnem vodstvu zarad znanih dogodeb s pismi na Gorenskem, — „Slov. Narod“ zavoljo nekega dopisa s Koroškega, v katerem je bil nek krčmar dolčén, da je umoril in oropal kramarja, kar pa ni res, — in Tagblatt“, katerega tožita gosp. Kreč in gospá Šolmajerjeva zavoljo obrekovanja. Prihodnja porotniška doba bo tedaj bolj mikavna, ko dosedanje.

— (*Dramatično društvo*) je imelo pretekli četrtek svoj letošnji občni zbor, pri katerem se je volil nov odbor tako-le: Za predsednika g. J. Murnik, za blagajnika g. Drag. Žagar, za odbornike gg. dr. Karol Bleiweis, Josip Nolli, Fr. Drenik, Jurčič, J. Krsnik, prof. Pleteršnik, Fr. Škofic, dr. Starè, prof. Wiesthaler in V. Valenta.

— Gospodičina Helena Pesjakova, pevka prve vrste pri kralj. Hanoveranskem gledališči, je pretekli teden prišla za mesec dni na obisk svoje rodovine v Ljubljano.

— (*Na korist pevovodje gosp. Antona Stöckl-a*) napravi čitalnica v nedeljo 1. avgusta na čitalničnem, ta večer posebno okinčanem in razsvitljenem vrtu „besedo“, pri kateri sodelujeta moški pevski zbor in domači pomnoženi orkester. Program pevski: 1. Stöckl — „Opomin k petji“, moški zbor. 1. Veit — „Praga“, zbor. 3. B. Ipavic — „Zapuščena“, čveterospev. 4. Rih. Genèe — „Tikajo se“, šaljivi moški zbor. 5. A.

*) Gosp. dopisnik je ob enem prav ta dopis poslal tudi „Slovencu“. Ker pa „Novice“ le enkrat na teden izhajajo, zato pride še le danes na svitlo. To v razjasnilo enega in istega dopisa v dveh časnikih. Vred.

Wagner — „Andante“, baritonsolo s spremljevanjem glasovira, poje gosp. Josip Nolli. 6. Vogel — „Kovaška“, moški zbor s čveterospevom. 7. Stöckl — „Mladost“, baritonsolo s spremljevanjem orkestra, poje gosp. A. Pucihar. 8. Sebora — „Templarsky pohod“ iz opere „Templaři na Morave“, zbor s tenor in baritonsolo in spremljevanjem orkestra in glasovira. Program godbeni: 1. Stegnar — „Popotnica po slovenskih pesmah“. 2. Kreutzer — „Ouvertura“ iz opere „Nachtlager von Granada“. 3. Beethoven — „Adelaida“ Duo za gosli in glasovir. 4. Balfe — Ouvertura iz opere „Zigeunerin“. 5. Mozart — Symphonia G-moll. Kvintet za gosli, flavto, cello in glasovir za 4 roke. 6. Mašek — „Slovenska ouvertura“. 7. Singelèe — „Fantazija“ z varijacijami za gosli s spremljevanjem glasovira. 8. Schantel — „Potpouri po slovanskih napevih“. — Vstop za osebo 30 krajc. brez omejenja posebne radodarnosti. Začetek ob 8. uri zvečer.

Ako je vreme ta večer neugodno, se bode dan besede pozneje po časnikih in plakatih razglasil.

Čitalničin odbor.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V Ercegovini se punt čedalje bolj širi. Razprostrl se je tudi čez Bosno, kjer so Turki umorili časti vrednega starca brata Karaula. Zdaj je jasno, da se punta vdeležuje katoliško in pravoslavno ljudstvo ter da se uporniki zanašajo in opirajo na našo monarhijo, ker njene čete že nosijo deloma Avstrijske zastave. Dozdaj so se že na več krajih sprijeli s Turčinskimi četami, zlasti Nevesinjci so jih že natolkli. Hrvaški listi prinašajo važno novico, da Avstrijska vlada brani Turkom pri Kleku na suho spravljati pripeljane vojake in vojno orodje. Iz tega je sklepati, da Avstrija hoče — ako ne naravnost podpirati upornike — vendar ohraniti jim dobrovoljno neutralnost. Pri tem takem mora pa razkačiti surovost, s katero nemški časniki pišejo o upornikih. Videti je, da jim je ljubši Turek ko Slovan, zato naravnost držé s Turčini. V izbrani surovosti se posebno odlikuje „N. fr. Presse“, katera je odločno zoper združenje Bosnije z Avstrijo. Ta list ne mara za take ljudí, „ki nosijo srajco vrh hlač in se v roko vsekujejo“, ljubši so mu oni po česnu in čebuli in po nekaterih nosu še bolj nadležnih rečeh dišeči ljudje v kaftanih (židi), ki so Avstriji že toliko škodovali. Dalje se list bojí, da bi Avstriji težko bilo puntarske Bosnijake brzdati. No, res je, če bi Avstrija prizadevala si vpeljati Turške razmere, bi Bosnjaci res nikdar ne bili pri miru. Sicer pa je popolnoma naravno, da se prusaški listi bojé, da bi Avstrija po pridobitvi novih dežel ne pridobila še več slovanskega elementa, ker bi bilo potem z nemškim gospostvom kmalu pri kraji. — Kaj se bo zgodilo z Bosno in Ercegovino, ko bo punt končan, če prav zmagajo Turki, se še ne vé; mogoče je, da boste deželi postali majhni državici pod Turškim varstvom, ali pa si ji bo pridobila Avstrija; zadnje bi bilo dobro za Avstrijo, pa tudi za Ercegovince in Bosnijake same, katerim bi se pod milejšim žeslom Avstrijskem odprla lepša prihodnost. Turčinom se pa na noben način brez sile vdali ne bodo, ker Turek ne drži obljube in bi prelomil celó prisego. — Simpatije slovanskih sosedov so že zbujene, več Srbov in Črnogorcev se je neki že upornikom pridružilo, Hrvatje in Dalmatinci pa nabirajo denarje njim na pomoč.

Štajarsko. — Grozna je škoda, ki jo je tej deželi letos toča prizadjala; na srednjem in doljnem Štajarskem ni skoro nobenega večega okraja, v katerem bi ne bila tu ali tam toča več ali manj polje in nograde zmlatila. Iz Ljutomerskih goric pa se vrh tega še sliši, da po ondašnjih nogradih pikec škodo dela.

Iz Trsta. — Škof Dobrila pride 15. dne avgusta na svoje novo škofijsko mesto v Trst in bode prvo svojo škofijsko funkcijo opravljal 18. dan avgusta na cesarjev rojstni dan.

Moravsko. Iz Brna. — Podoba je, da upor (strik) delavcev tkalcev h koncu gré, vsaj se pripoveduje, da se je že mnogo tkalcev zopet povrnilo v fabrike na delo, ki ne zahtevajo previsoke dnine. Preštela se je zguba, ki je fabrike zadela s tem, da so se delavci uprli, in šteje se 900.000 gold. zgube zarad neizdelanega blaga; delavcem pa je odšlo 120.000 gold. zaslužka.

— Deželni namestnik Moravski je prišel v šolo v Novem Tičinu in našel okinčano z velikimi nemškimi zastavami, med temi je bila le ena sama Avstrijska, a še ta prav majhna in siromaška ter v kotu skrita. Na to pokliče brž vodjo k sebi ter ga praša, če vé, kdo da je on (namreč dež. namestnik Possinger)? Vodja, ne vedé, kaj da ima to vprašanje pomeniti, se premišljuje, al predno zamore kaj odgovoriti, dobí odgovor: „Jaz sem v službi Nj. Veličanstva cesarja Avstrijskega, tu na Moravskem njegov namestnik; Vi pa, gosp. vodja, ste uradnik Avstrijskega cesarstva, zato boste ta hip vse nemško-narodne zastave iz šole odpravili.“ Dobro! naj bi ga pri enakih prilikah vsi c. kr. deželni namestniki posnemali in dobro bi bilo za Avstrijo!

Hrvaško. — Volitve se vršijo prav viharno. Makanec je propal v svojem volilnem okraji, izvoljen je nasprotni kandidat Türk, Karlovški trgovec, ki je dobil 177 glasov, Makanec le 124. Zdaj ste se neki Mankančeva in Starčevičeva stranka združili, da postopate zoper zmerno narodno. Sad tega razpora bodo želi le Magjari. Izgled bi bili lahko vzeli Hrvatje od nas nezedinjenih in v dva tabora razcepljenih Slovencev — piše „Glas“ — in videli sad, da si namreč vladna stranka roke menca, kedar so si narodnjaki v lasèh. Ko je Makanec 17. dne t. m. v Karlovcu propal, razrušila se je mahoma potem ondašnja požarna straža, ker 70 Makančevih prijateljev je izstopilo. Take povsod so posledice razpora.

Dalmatinska. — Vendar so zmagali Dalmatinci proti nemškemu ustavoverstvu, ki hoče vse po enem kopitu imeti; dobodo namreč deželno brambo brez uniforme, brez prisege, brez potrjenja k vojaščini.

Iz Bosne. — 12. dne t. m. so tudi menihi samostana Marija Zvezde poleg Banjaluke v Bosni slovesno obhajali zadušnice za ranjcim cesarjem Ferdinandom, ki je tudi njim dobrotnik bil. Skoro vseh 42 patrov (med katerim tudi naš slovenski roják g. Lah) in fratrov se je vdeležilo ginljive svečanosti.

Laška. — Proračun stroškov znaša 1490 milijonov, dohodkov pa 1335 milijonov. Ne manjka tedaj nič manj ko 155 milijonov. Kje jih bodo dobili?

11. zapisnik doneskov za dr. Costov spominek,

za katerega so darovali

gospodje: Miha Pakič, trgovec v Ljubljani 5 gold., Dragotin Kljun, stolni kaplan v Ljubljani 5 gold., Anton Černè, župnik v Hotederšci 1 fl 50 kr.

Popravek. V zadnjem listu na 245. strani beri „iz Vojske na Notranjskem“ namesti „iz Loža na Notranjskem“.

Kursi na Dunaji 19. julija.

5% metaliki 71 fl. — kr.	Ažijo srebra 101 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 74 fl. — kr.	Napoleondori 8 fl. 88 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.